

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Кафедра соціальних технологій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О.М. Котикова

« _____ » _____ 2023р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»

Тема: « ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ
НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї»

Виконавець: Котлярова Дар'я Олександрівна

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних
технологій Петренко Тетяна В'ячеславівна

Нормоконтролер: _____ Н. Є. Новікова

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій

Кафедра соціальних технологій

Спеціальність 231 «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Котикова О.М.

« ____ » _____ 2023р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Котлярової Дар'ї Олександрівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Технології соціальної роботи з особами, які зазнали насильства в сім'ї» затверджена наказом ректора «10» травня 2023 р.

№666/ст.

2. Термін виконання роботи: з 01.04.2023 р. по 25.06.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: літературні джерела з соціальної роботи, психології, соціальної психології, аналіз законодавчої бази щодо питань насильства в сім'ї.

4. Зміст пояснювальної записки: вступ, розділ 1 «Теоретико-методичні основи дослідження проблеми сімейного насильства», розділ 2 «Експериментальне дослідження соціальної роботи з особами, які зазнали насильства в сім'ї», висновки, список використаних джерел.

5. Календарний план-графік.

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання

1.	Обрання теми та наукового керівника кваліфікаційної роботи	Квітень 2023 р.	
2.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи	Травень 2023 р.	
3.	Визначення актуальності та стану проблеми, яка досліджується	Травень 2023 р.	
4.	Теоретичний аналіз літератури	Травень 2023 р.	
5.	Зібрання необхідних матеріалів та розробка експериментальної частини	Травень 2023 р.	
6.	Написання кваліфікаційної роботи	Травень-червень 2023 р.	
7.	Перевірка дослідження	Травень 2023 р.	
8.	Подання готової кваліфікаційної роботи на розгляд керівнику	Червень 2023 р.	
9.	Доопрацювання кваліфікаційної роботи, отримання відгуку керівника, рецензії	Червень 2023 р.	
10.	Проходження попереднього захисту	15.05.2023 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	20.06.2023 р.	

7. Дата видачі завдання: «___» _____ 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Петренко Т.В.

(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Котлярова Д.О.

(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи: «Технології соціальної роботи з особами, які зазнали насильства в сім'ї», 44 сторінки, 25 використаних джерел.

СІМЕЙНЕ НАСИЛЬСТВО, ВИДИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА, ТЕОРІЇ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА.

Об'єкт дослідження – сімейне насильство як соціальне явище.

Предмет дослідження – технології соціальної роботи з особами, які зазнали сімейного насильства.

Мета дослідження – розглянути та дослідити технології соціальної роботи з особами, які зазнали сімейного насильства.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття сімейного насильства та його види.
2. Визначити законодавче врегулювання проблеми насильства в сім'ї та повноваження державних структур і організацій, які надають допомогу постраждалим.
3. Дослідити роботу у Денному центрі соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та на основі цього створити власний проєкт центру, який займається питанням щодо профілактики цього явища.
4. Розробити рекомендації щодо організації соціально-психологічної роботи з попередження сімейного насильства.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, вивчення педагогічної, психологічної, соціологічної літератури з метою визначення основних понять дослідження, обґрунтування сутності та особливості форм та методів соціальної роботи з особами, які зазнали сімейного насильства, аналіз нормативно-правових документів для визначення змісту соціальної роботи з особами, які зазнали насилля;

практичні – спостереження за роботою у центрі, що займається особами, які постраждали від сімейного насильства, дослідження роботи даного закладу. Розробка проєкту власного центру, який займається проблематикою сімейного насильства, з

метою допомоги таким особам та аналізу діяльності цієї структури. Надання практичних рекомендацій щодо організації соціально-психологічної роботи попередження насильства.

Гіпотеза: застосування сучасних і дієвих технологій соціальної роботи з особами, які зазнали насильства, змінює їх емоційний і психічний стани.

Практичне значення роботи полягає в тому, що теоретичний аналіз технологій соціальної роботи з особами, які постраждали від насильства може бути використаний різними соціальними службами, соціальними працівниками, соціальними педагогами і волонтерами у своїй діяльності з даною категорією клієнтів і для розробки власних програм і технологій.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА.....	6
1.1 Поняття сімейного насильства та його особливості.....	6
1.2 Види та прояви сімейного насильства.....	11
1.3 Законодавче врегулювання щодо питань сімейного насильства та повноваження державних структур, установ та організацій, які надають допомогу постраждалим.....	15
1.4 Теорії домашнього насильства.....	20
Висновки до першого розділу.....	24
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї.....	26
3.1 Спостереження у Денному центрі соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства.....	26
3.2 Розробка соціального центру для осіб, які постраждали від насильства.....	29
3.3 Рекомендації щодо організації соціально-психологічної роботи з попередження насильства.....	33
Висновки до другого розділу.....	37
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в наш час проблему сімейного насильства в Україні не подолано. Осіб, які постраждали від насильства в сім'ї досить багато, оскільки наразі є достатня кількість факторів, що зупиняють процес вирішення цього питання.

Загалом, сімейне насильство є найбільш розповсюдженим. Досить частими є ситуації, коли відбувається насильство над дитиною у сім'ї та іншими членами родини. Найчастіше жертвою стає жінка, але є випадки, коли саме чоловік жертва цього явища. Існують різні види насильства. Побиття, залякування, неприємні слова, примус до статевого акту або ж контроль щодо фінансових питань. Це все насильство.

Важливість розгляду даного питання полягає в тому, що є спеціалізовані заклади та спеціалісти, які займається цією проблемою, але мало хто знає про них. Лише невелика кількість людей дійсно обізнана у даній темі. Зазвичай особи, які зазнали насильства не розуміють до кого звернутися за допомогою. Задача полягає в тому, щоб такі люди знали, що їх очікує, куди вони можуть звернутися та хто їм допоможе.

Сучасні вітчизняні та зарубіжні вчені приділяють досить велику увагу проблемі щодо сімейного насильства. Зокрема цим питанням займаються такі вчені, як-от: О. Черепанова, І. Зверева, С. Хлебик, А. Мудрик, Л. Коваль, Г. Голованова, З. Білоусова, В. Бондаровська.

Як було зазначено раніше, українське суспільство ще не досить обізнане у проблемі щодо насильства. Не всі люди розуміють, хто займається цим, куди звертатися у разі необхідності. Більш того в нашій країні існує високий рівень бюрократії щодо даного питання. Тобто зараз виникають певні труднощі пов'язані з цією темою. Тому вищезазначені причини зумовили вибір нашої теми дослідження: **«Технології соціальної роботи з особами, які зазнали насильства в сім'ї».**

Об'єкт дослідження – сімейне насильство як соціальне явище.

Предмет дослідження – технології соціальної роботи з особами, які зазнали сімейного насильства.

Мета дослідження – розглянути та дослідити технології соціальної роботи з особами, які зазнали сімейного насильства.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати поняття сімейного насильства та його види.
2. Визначити законодавче врегулювання щодо насильства в сім'ї та повноваження державних структур і організацій, які надають допомогу постраждалим.
3. Дослідити роботу у Денному центрі соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та на основі цього створити власний проєкт центру, який займається питанням щодо цього явища.
4. Розробити рекомендації щодо організації соціально-психологічної роботи з попередження сімейного насильства.

Відповідно до поставлених завдань було використано такі **методи дослідження**:
теоретичні – аналіз, синтез, вивчення педагогічної, психологічної, соціологічної літератури з метою визначення основних понять дослідження, обґрунтування сутності та особливості форм та методів соціальної роботи з особами, які зазнали сімейного насильства, аналіз нормативно-правових документів для визначення змісту соціальної роботи з особами, які зазнали насилля;

практичні – дослідження роботи у центрі, що займається особами, які постраждали від сімейного насильства, дослідження роботи даного закладу. Розробка проєкту власного центру, який займається проблематикою сімейного насильства, з метою допомоги таким особам та аналізу діяльності цієї структури. Надання практичних рекомендацій щодо організації соціально-психологічної роботи попередження насильства.

Гіпотеза полягає в тому, що застосування сучасних і дієвих технологій соціальної роботи з особами, які зазнали насильства, змінює їх емоційний і психічний стани.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретично здійснено аналіз проблеми насильства як актуальної проблеми соціальної

роботи та охарактеризовано основні технології соціальної роботи з особами, які зазнали сімейного насильства. Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретичний аналіз технологій соціальної роботи з особами, які постраждали від насильства може бути використаний різними соціальними службами, соціальними працівниками, соціальними педагогами і волонтерами у своїй діяльності з даною категорією клієнтів і для розробки власних програм і технологій.

Апробація результатів роботи і висновків дослідження відбулася на Міжнародній науково-практичній конференції «ПОЛІТ. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ». Виступ та публікація тез «Робота з особами, які зазнали насилля». Конференція відбулася 2023 року в Національному авіаційному університеті.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і переліку 25 використаних джерел, загальний об'єм роботи 44 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА

1.1 Поняття сімейного насильства та його особливості

Сімейне насильство – це актуальне соціальне питання. Дане явище є досить поширеним не тільки в Україні, а й у багатьох країнах світу. На жаль, досить часто можна знайти інформацію, що сімейне насилля це проблема лише неблагополучних сімей, де часто вживають алкоголь або ж наркотики, але це не так. Ця проблема може стосуватися будь-якої родини, оскільки вона властива всім соціальним групам, незалежно від економічного становища сім'ї.

В Україні вивчення даної проблеми розпочали нещодавно, тому на даному етапі виникають певні складнощі щодо сприйняття цього питання. Дослідженням даного питання займалися такі вчені, як: Ю. П. Битяк, О. Д. Коломоєць, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Є. В. Курінний, О. Г. Стрельченко, О. Ю. Синявська, В. М. Смитиєнко, В. В. Сташис, І. М. Трубавіна, М. О. Тучак, О. А. Удалова, О. В. Швед, Н. В. Шость, Я. М. Яковлев та інші науковці.

У наш час багато людей не розуміють, що означає даний термін та не сприймають цю проблему серйозно. Досить часто можна почути думку про те, що неприємні слова, крики – це не насильство, але це не так, всі ці явища є ознакою насилля.

За статистикою найчастіше від сімейного насильства страждають жінки та діти, але не варто забувати, що жертвами можуть бути чоловіки або ж літні люди. Часто сімейне насильство виникає саме по відношенню до дітей, тому що вони не здатні себе захистити та не розуміють, як їм діяти в такій ситуації, сприймаючи це як цілком прийнятну форму поведінки. Батьки досить часто забувають про нормальні методи виховання та переходять до застосування насильства, навіть, не розуміючи цього. Зазвичай в нашому суспільстві подібні питання замовчуються, про них не говорять.[16]

Досить часто виникають ситуації, коли хтось один з батьків застосовує різні форми насильства по відношенню до дитини, а один з батьків просто за цим спостерігає. Існує дві найбільш поширені причини пояснення цьому явищу. По-перше, батьки можуть сприймати це питання цілком нормально та жоден з них не вважає це насильством. По-друге, один з батьків може просто боятися, адже сам потерпає від подібної проблеми, тому не може захистити свою дитину.

Досить часто жорстоке поводження з дітьми – це результат того, що самі батьки потерпали від насильства в дитинстві, тому на даному етапі вони роблять такі ж речі. Іноді батьки просто не знають інших методів виховання, оскільки в своєму дитинстві спостерігали тільки це. Часто виникають ситуації, коли батьки намагаються виправити свої помилки за рахунок власних дітей.

Також не рідко виникають випадки, коли батьками стають у досить ранньому віці, тому не знають як правильно виховувати дитину. Іноді ще досить юна пара не планувала ставати батьками, але в них народилася дитина, через що може виникнути проблема, що такі батьки будуть вважати малюка причиною всіх своїх проблем, застосовуючи до нього різні прояви агресії. У деяких батьків на даному етапі ще не сформувалося почуття батьківської відповідальності та через незнання того, як правильно виховувати дитину може поводити себе жорстоко, використовуючи побиття, словесні образи або маніпулюють дитиною, забираючи в неї особисті речі, не даючи кишенькових грошей. На жаль, такі випадки є неодноразовими та можуть повторюватися з покоління в покоління.

Як наслідок, діти, до яких застосовувалося сімейне насильство стають невпевненими, заляканими та неадаптованими до сучасного життя. В майбутньому їм буде важко створити власну родину та адекватно поводитися з власними дітьми. Через те, що вони спостерігали тільки такі методи виховання, вони можуть бути жорстокими по відношенню до своїх малюків.

Досить часто сімейне насильство може застосовуватися до матері в присутності дитини. Це негативно впливає як на жінку, так і на малюка. Загалом, застосування насилля до жінок є дуже поширеним явищем. Причини виникнення даної проблеми

можуть бути різноманітними. Наприклад, жінка, яка вже один раз потерпіла від домашнього насилля починає боятися свого кривдника та не в змозі піти від нього. Також часто у дівчат існує думка, що словесні образи, ляпаси – це цілком нормально, вони перестають поважати себе, забуваючи, що все це є проявом насильства.

Існує безліч випадків, коли жінка продовжує терпіти це тільки через соціально-економічні фактори. Особливо гостро постає дане питання, якщо в сім'ї є дитина. Оскільки дівчина може бути фінансово залежною від чоловіка, не мати роботи та власних коштів для життя, вона боїться, що не надасть своїй дитині гідного рівня життя. Також деякі жінки вважають, що дитині буде краще, якщо вона буде мати повноцінну родину з мамою та татом, через що продовжують потерпати від даного явища.[1]

Іноді можна спостерігати явище, коли дівчина стає рятівницею для свого кривдника, думаючи, що тільки вона зможе його врятувати від неприйняттого способу життя, наприклад, пияцтва або зловживання наркотиками. Як правило, такі жінки знаходяться в стосунках токсичної або залежної любові. Вважаючи, що тільки вони зможуть виправити це питання, продовжують терпіти дане явище і думають, коли життя кривдника налагодиться, то він перестане знущатися над нею.

Загалом, причини через які різні категорії людей потерпають від сімейного насильства можуть бути різноманітними. На жаль, це явище не зникло, а навпаки стало ще більш серйозною проблемою з виникненням таких явищ, як пандемія та війна. Нашому суспільству необхідно сприймати це як проблему, яка потребує вирішення та працювати над розв'язанням цього питання задля повноцінного життя кожної людини.

Відповідно до офіційної позиції ВООЗ, причини насильства частково зумовлені біологічними та іншими факторами, які дають підстави говорити про певну схильність деяких людей до агресії, однак частіше за все ці фактори взаємодіють з сімейними, суспільними, культурними та іншими факторами зовнішнього характеру і таким чином створюють ситуацію, в якій виникає насильство.

Жертви насильства - особи, які зазнають насильства як примус, що здійснює соціальний суб'єкт (індивід, група, соціум) для досягнення поставлених цілей.

Можна назвати такі основні проблеми насильства:

- садизм (у галузі сексуальних та інших стосунків) і мазохізм (садизм щодо відношенню до власного "Я");

- агресія як тенденція, що виявляються в реальній поведінці або фантазуванні, мета якої полягає в нанесенні збитку, шкоди іншій людині, групі (принизити, примусити до яких-небудь дій і т. ін.);

- агресія, у свою чергу, може бути реактивною (реакція суб'єкта на фрустрацію у вигляді експресивних, імпульсивних і афективних проявів); ворожою (реактивна агресія, супроводжувана емоційним станом у вигляді ворожості, гніву, ненависті тощо, що здійснюється усвідомлено й цілеспрямовано) та інструментальною, що характеризується нейтральністю мети в дії суб'єкта;

- агресивність суб'єкта є його стійкою рисою особистості, що може бути спрямована "назовні" (на іншого) і на самого себе (насамперед, це стосується суїцидальної поведінки). [14]

Коли людина зазнала насильства вона перебуває у стані страху та емоційного збудження, тому їй необхідно створити комфортні умови для неї, заспокоїти та підтримати. Необхідно відгородити жертву від кривдника та жорстокого ставлення по відношенню до неї. У випадку нетактовного втручання в особисту проблему соціальний педагог повинен допомогти змінити школу, місце проживання, звернутися до поліції чи в суд.

Необхідно застосовувати профілактичну роботу для того, щоб підготувати дитину до сучасного життя. Варто їй пояснити, що люди в суспільстві можуть бути різними. Наприклад, не можна приймати від незнайомих цукерки, різноманітні подарунки або погоджуватися йти з ними на прогулянку.

Для жертв насильства створені соціальні готелі, кризові центри, телефонні консультативні центри, відділення психологічного розвантаження.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон), сімейним насильством визнаються діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. Діяння визнається насильством лише тоді, коли воно порушує вимоги чинного законодавства і призводить чи може призводити до порушення конституційних прав і свобод члена сім'ї. Домашнє насильство може мати форму, як активних дій (нанесення побоїв, знищення майна тощо), так і бездіяльності, тобто пасивної поведінки особи, коли вона не вчиняє дій, які могла та повинна була вчинити, щоб запобігти настанню шкідливих наслідків (наприклад, ненадання допомоги члену сім'ї, який перебуває у небезпечному для життя становищі).[8]

Основні ознаки домашнього насильства:

- насильство завжди здійснюється за попереднього наміру, тобто умисно. Це означає, що особа, яка вчинила насильство, усвідомлювала або повинна була усвідомлювати характер вчинюваних нею дій або бездіяльності, передбачала або могла передбачити (виходячи з її фізичного і психічного стану) можливість настання таких шкідливих наслідків, як заподіяння моральної шкоди, шкоди фізичному або психічному здоров'ю іншого члена сім'ї. Необхідно відзначити, що вчинення насильства у стані алкогольного сп'яніння не виключає можливості особи усвідомлювати і передбачати настання шкідливих наслідків. Згідно з Кримінальним кодексом України особа, яка скоїла злочини в стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих засобів, підлягає кримінальній відповідальності;

- дії унеможливають ефективний самозахист. Найчастіше люди, які вчиняють насильство, мають певні переваги – це може бути вік, фізична сила, економічно вигідніше положення тощо. Наприклад, вчитель знущається над учнем, змушуючи його робити ганебні вчинки перед всім класом, маючи перевагу у віці, посаді, статусі;

- дії порушують права і свободи особи. Кривдник завжди намагається контролювати свою жертву, тим самим обмежуючи права та свободи. Наприклад, якщо жінка не хоче, не може саме зараз мати інтимні стосунки зі своїм партнером, а він наполягає, ображає, погрожує і врешті-решт отримує бажане – це насильницька дія;

- насильницькі дії спричиняють шкоду (фізичну, морально-психологічну, матеріальну) іншій особі. Наслідком від насильницької дії завжди є шкода – це можуть бути і матеріальна втрата (вкрадені гроші, відібрана частина спільно заробленого майна), і ушкодження (синці, переломи), і погіршення емоційного стану (сором, страх, пригнічення). Наприклад, шкодою від шантажу може стати депресія, спроба самогубства.

Отже, з вище зазначеної інформації зрозуміло, що сімейне насильство – це дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання особи, до якої застосовується дане явище. Особа, яка постраждала від даного явища є жертвою насильства. Є певні ознаки, враховуючи які можна зрозуміти, що це сімейне насильство. Також існують основні проблеми насильства, а саме: садизм; агресія як тенденція, що виявляються в реальній поведінці або фантазуванні; агресія, у свою чергу, може бути реактивною; агресивність суб'єкта є його стійкою рисою особистості.

1.2 Види та прояви сімейного насильства

Загалом у Законодавстві України у сфері протидії насильству існує чотири форми насильства: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне.

Фізичне насильство – це форма насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Прояви фізичного насильства:

- синці, забиті місця, наявність частково залікованих попередніх травм, сліди укусів тощо;
- заборона на вільне пересування;
- примушування до пиття алкогольних напоїв або вживання наркотиків чи інших речовин, які мають негативний вплив на здоров'я або можуть викликати смерть особи;
- навмисне створення небезпечних ситуацій, які мають загрозу для життя та здоров'я особи та мають негативні ризики;
- погрожування зброєю чи іншими речами, що можуть завдати фізичної шкоди.[13]

Сексуальне насильство – протиправне посягання одної людини на статеву недоторканість іншої людини, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього.

Прояви сексуального насильства:

- зґвалтування, у тому числі «зґвалтування у шлюбі»;
- змушування до небажаних статевих стосунків;
- доторки до інтимних частин тіла без згоди людини;
- змушування до спостереження за сексуальним контактом між іншими людьми (у тому числі дивитися порно продукцію);
- змушування до сексуального контакту з третьою особою;
- змушування особи до занять проституцією.

Окрім цього, до сексуального насильства в сім'ї належить інцест. Це статевий контакт між родичами. Наприклад, між батьком і донькою, матір'ю і сином, братом і сестрою тощо. Досить серйозним проявом сексуального насильства в родині є будь-які дії сексуального характеру щодо дитини: розбещення дитини; демонстрація дитині (підлітку) статевих органів (ексгібіціонізм); демонстрація акту онанізму; примус дитини до занять проституцією або дитячою порнографією тощо.

Психологічне насильство – це насильство, пов'язане з дією одної особи на психіку іншої особи шляхом словесних образ або погроз, у тому числі щодо третіх осіб, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе або завдається шкода психічному здоров'ю особи.

Прояви психологічного насильства:

- погане ставлення до почуттів особи;
- образа переконань, що є важливими для людини, її віросповідання, національної, расової приналежності або походження, соціального статусу;
- переслідування, залякування;
- погрози вбити чи скалічити (у тому числі дітей);
- підбурювання до самогубства;
- змушування до дій, які є незаконними;
- постійна залякування, погрози забрати дітей;
- приниження особистості;
- критика та глузування;
- постійні звинувачення, які не мають жодного підґрунття та формування почуття провини на цій підставі
- заборона у самореалізації, навчанні, роботі;
- заборона спілкуватися з друзями, контроль кола спілкування;
- примус до спостереження за насильством на особами чи тваринами, тощо.

Даний вид насильства досить часто викликає зниження самооцінки, депресію, поганий настрій, невпевненість, нервові розлади, загострення хронічних захворювань. У найгірших випадках психологічне насилля може призвести до самогубства. Цей вид насильства в родині супроводжує всі інші види насильства.

Економічне насильство – умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Прояви економічного насильства:

- позбавлення матеріальних ресурсів для належного фізичного та психологічного добробуту;
- звітність за кошти, які були витрачені особою («все до копійки»), відбирання всіх зароблених грошей;
- не дозвіл працювати член родини, незважаючи на його бажання та гарні фізичні можливості;
- змушування члена сім'ї до виконання фізично важкої діяльності;
- пошкодження, псування особистих речей;
- примушування до жебрацтва, тощо.

Одним із найбільш поширених проявів економічного насильства в Україні є вигнання з дому (квартири), що в переважній більшості випадків застосовується до жінок та дітей.

Отже, необхідно зазначити, що існує чотири види насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне. Фізичне насильство – це форма насильства, що включає безпосередній фізичний контакт з особою. Наприклад, ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування і тд. Сексуальне насильство – протиправне посягання одної людини на статеву недоторканість іншої людини, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього. Психологічне насильство – це форма

насильства, що пов'язана з дією одної особи на психіку іншої особи шляхом словесних образ або погроз, у тому числі щодо третіх осіб. В свою чергу економічне насильство – це умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними. Будь-який вид насильства є небезпечним, в свою чергу постраждати від даного явища може кожен, незалежно від соціального статусу чи інших чинників.

1.3 Законодавче врегулювання щодо питань сімейного насильства та повноваження державних структур, установ та організацій, які надають допомогу постраждалим

Для регулювання питань щодо протидії насильства в Україні існує національне законодавство. Найбільш важливою є Конституція України, яка забезпечує захист та визначає основні права та свободи громадян.

У Конституції України зазначено, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом, держава забезпечує гарантії державного утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування (ст. 52). Правова база складається з Конституції України, відповідних кодексів України, законів України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, а також відомчих правових актів, державних програм.

Сім'я визначається, як основний осередок суспільства, що є доброю умовою для виховання та розвитку дітей, згідно Сімейному кодексу. У Кодексі по-новому визначені права членів сім'ї, захист яких через створення умов для їхньої реалізації є метою соціальної роботи.

Завдяки Конституції України ми маємо гарантовану охорону і захист прав, свобод та інтересів сім'ї та людини. Це такі статті Конституції України як: право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (ст. 27); ніхто не може зазнавати втручання в його особисте та сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України (ст. 32); право на

звернення до державних інституцій (ст. 40); право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю (ст. 41); право на житло (ст. 47); права та свободи людини й громадянина захищаються судом (ст. 55); право знати свої права та обов'язки (ст. 57).

До правових документів, що направлені на запобігання насильства над людьми відносяться:

- Загальна декларація прав людини (10.12.1948);
- Декларація прав дитини (20.11.1959);
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (16.12.1966);
- Конвенція про права дитини (20.11.1989);
- Закон України «Про охорону дитинства» (26.04.2001);
- Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (26.06.2001);
- Кримінальний кодекс України (1.09.2001);
- Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (15.11.2001);
- Сімейний кодекс України (10.01.2002);
- Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису» (15.05.2003);
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2004 р. №38 «Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї" та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї»;
- Указ Президента України від 5.05.2008 р. №411/2008 «Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей»;
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» (25.09.2008). [19]

На національному рівні в Україні прийнято ряд законодавчих та нормативно-правових актів, які захищають людину від насильства в сім'ї, а також регламентують діяльність правоохоронців щодо попередження та припинення насильства в сім'ї.

Варто зауважити, що існують ще певні документи, які досить тісно переплітаються з насильством в сім'ї. Мається на увазі викрадення дітей, адже часто, коли діти намагаються врятуватися від поганого ставлення батьків, стають жертвою інших дорослих. Тому прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про виконання на території України Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей» (від 10 липня 2006 р. №952) дає можливість долучитися до міжнародно-правового механізму впорядкованого повернення дітей, яких незаконно вивозять або утримують за кордоном. У січні 2006 року Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального Кодексу України, зокрема до ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» та ст. 303 «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією», що дає підстави стверджувати про приведення необхідних норм українського законодавства у відповідність із Палермською Конвенцією.

Женевська декларація 1924 року – це перший міжнародний документ, в якому розглянуто питання щодо прав дитини. Цей документ направлений на забезпечення умов, які дають дитині нормальний фізичний і психічний розвиток, право дитини на допомогу, належне виховання, захист.

Загальна декларація прав людини, яка була прийнята Генеральною асамблеєю ООН, також є досить важливою. В даному документі зафіксовані основи захисту дітей. Розвиток мала в пакетах прав людини, які забезпечували рівні права всім дітям і надання вирішення їх основних соціальних проблем.

У 1959 році було прийнято Декларацію прав дитини Генеральною асамблеєю ООН. Це документ, що врегульовує становище дитини в сучасному світі. Він складається з 10 принципів, які фіксують те, що попри колір шкіри, мову, стать, віру, дитині законом має бути наданий соціальний захист, умови та можливості, які нададуть їй змогу розвиватися фізично, розумово, морально, духовно.

У положеннях Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» викладено перелік повноважень державних органів та інших структур щодо надання допомоги постраждалим від домашнього насильства та притягненню зловмисників до відповідальності.[8]

1. Органи опіки та піклування - у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дитини та за участю дитини: захищають права та інтереси постраждалої дитини, дитини-кривдника, у тому числі шляхом звернення до суду, представництва прав та інтересів дитини у суді при розгляді питань, пов'язаних із здійсненням актів домашнього насильства, зокрема про видачу обмежувального припису.

2. Служби у справах дітей - приймає та розглядає заяви і повідомлення про домашнє насильство стосовно дітей та за участю дітей, у тому числі повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей. Інформує постраждалу дитину, її батьків, інших законних представників, якщо ті не є кривдниками дитини, про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися. Інформує дитину-кривдника, її батьків, інших законних представників про права дитини, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися.

3. Органи Національної поліції України - приймають та розглядають заяви та повідомлення про вчинення насильства, зокрема сімейного насилля, у тому числі розглядають повідомлення, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вживають заходи для його припинення та надають допомогу постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України.

4. Органи управління освітою, заклади та установи системи освіти - забезпечують підготовку фахівців відповідної кваліфікації та галузі знань з метою

належного виконання ними функцій із запобігання та протидії домашньому насильству. Забезпечують впровадження в освітній процес на всіх освітніх рівнях, у тому числі включення до освітніх програм і планів, питань запобігання та протидії домашньому насильству. Забезпечують включення до освітньо-професійних програм під час встановлення державних стандартів освіти питань запобігання та протидії домашньому насильству.

5. Установи і заклади охорони здоров'я - повідомляють уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про виявлення ушкоджень, що могли виникнути внаслідок вчинення домашнього насильства, а в разі виявлення ушкоджень у дитини - також службу у справах дітей.

6. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді - приймають інформацію про випадки вчинення домашнього насильства або реальної загрози його вчинення; забезпечують надання особам, які постраждали від домашнього насильства, психологічної, соціально-педагогічної, соціально-економічної, інформаційної та юридичної допомоги; у разі необхідності направляють постраждалих осіб до центрів соціально-психологічної допомоги.

7. Центри соціально-психологічної допомоги - надають в умовах цілодобового стаціонару допомогу та тимчасовий притулок особам, які опинилися у складних життєвих обставинах і потребують тимчасового притулку, у разі відсутності у зазначених осіб засобів до існування.

8. Соціальний центр матері та дитини - забезпечують тимчасове проживання жінок на сьомому-дев'ятому місяці вагітності та матерів з дітьми віком від народження до 18 місяців, які опинилися у складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню материнському обов'язку.

9. Інші загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб: загальні служби – притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг);

Спеціалізовані – притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб; мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі).

10. Бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я - судово-медична експертиза проводиться згідно з постановою особи, що проводить дізнання, слідчого, прокурора, судді, а також за ухвалою суду.

11. Центри із надання безоплатної вторинної правової допомоги: Центри правової допомоги – всеукраїнська мережа точок доступу до безоплатної правової допомоги, активного поширення правової інформації та доступу до правових консультацій на рівні територіальних громад.

Отже, як висновок можна зазначити, що українське законодавче поле соціальної роботи не можна вважати остаточно сформованим. В Україні тривають пошуки власної моделі соціального захисту населення, відбувається формування мережі соціальних служб, які б відповідали сучасним уявленням про соціальні послуги, і відповідного нормативно-правового регулювання діяльності таких служб, розвивається законодавство з питань фахового регулювання діяльності практичних соціальних працівників, визначаються правові можливості для партнерства держави й недержавних організацій у соціальній сфері. Пристосування до міждержавних законодавчих аспектів та колізій соціальної роботи.

1.4. Теорії сімейного насильства

Вайоленсологія – наука про насильство, завданням якої є комплексне вивчення теорії та практики насильницької поведінки, причин, що до неї призводять, а також розробка практичних рекомендацій для попередження насильства в соціумі.

Існують три теорії сімейного насильства, які можна розподілити на такі варіанти:

1. Інституціональні теорії (Т.Веблен, У.К.Мітчелл).

2. Конфліктологічні теорії (Р. Дарендорф, К. Боулдинг, Л. Козер).

3. Соціокультуральні теорії (М. Страус, С. Стейнметц).

Інституціональні теорії пояснюють виникнення домашнього насильства через недостатню ефективність функціонування законів суспільства та державних та недержавних організацій, які мають слідкувати за впровадженням даних законів. В межах інституціонального підходу соціум є структурою із досвідом самого суспільства та держави, із системою правил та законів, традицій, взаємовідносин та особливостей мислення. Через недостатню урегульованість законів відбуваються домашнє насильство серед членів суспільства, які не мають відповідного покарання за свої дії. Автори даної теорії розглядають сімейне насильство як результат недовіри засобів або порушення норм регуляції соціальної поведінки членів сім'ї. Т. Веблен та У. К. Мітчелл також звертають увагу на базові інститути, які направлені на розробку норм і правил поведінки, що може допомогти уникнути домашнього насильства. Відповідно до цього необхідно створити та закріпити ненасильницькі правила у соціумі та на цій підставі розробити засоби регулювання соціальної поведінки членів суспільства на макрорівні й на макрорівні, тобто на рівні сім'ї. За допомогою формальних і неформальних правил може відбуватися врегулювання сімейного насильства. Розглядаючи історичний аспект, можна зрозуміти, що неформальні норми, що припускають сімейне насильство, можуть бути загально прийнятими у родинах певних суспільств, закріпленими у статусно-рольовій структурі цих сімей, тоді як формальні правила є зафіксованими у певних документах, що визначають життя суспільства. [6]

Відповідно до конфліктологічних теорій поява домашнього насильства як форми конфліктної взаємодії між членами суспільства й сім'ї, як соціальної одиниці викликано зв'язку з високим рівнем загальної соціальної напруженості, тривоги та агресії у сімейному суспільстві, наявністю у його членів психологічних проблем та психічних хвороб. Автори конфліктологічних концепцій Р. Дарендорф, К. Боулдинг, Л. Козер вивчають домашнє насильство через призму міжособових суб'єктивних та об'єктивних протиріч як всередині сімей, так у суспільстві загалом.

Соціокультуральні теорії аргументують розвиток насильства в суспільстві й у сім'ях під впливом соціальних факторів. Розробники цих теорій М. Страус, С. Стейнметц вважають, що соціокультуральний підхід передбачає вивчення домашнього насильства з точки зору аналізу негативних нормативів регулювання поведінки в мікросоціумі (в сім'ї), які притаманні тому суспільству, у якому ця сім'я мешкає (жорстокість, агресія, відсутність або нестійкість соціальних і моральних імперативів і правил, що регулюють відносини між індивідами і суспільством), із наступним пропонуванням таких норм сімейного життя, які попереджають виникнення сімейної агресії та актів насильства. Дані теорії вивчають вплив мікросоціальних факторів на розвиток сімейного насильства. Згідно з цими теоріями, сімейне насильство виникає як наслідок широко поширених культуральних норм, що існують у певному суспільстві, які вважають, що насильство у сім'ї не є відхиленням від норми та неформально визначають переважання одних членів родини над іншими.

В наш час існує велика кількість підходів до вивчення питання щодо сімейного насильства, а саме: віктимологічна теорія, теорія соціального навчання, інтерактивна теорія, теорія соціального конфлікту, структурна теорія, концепція соціальної патології, теорія соціальної дезорганізації.

Віктимологічна теорія сімейного насильства (У. Шнайдер) полягає в тому, що слабкіші члени сім'ї (жертви) є провокаторами насильства над собою зі сторони більш сильних членів сім'ї – агресорів. Дана теорія висвітлює 3-х фазність розвитку насильства. На першому етапі відбувається посилення контролю за насильником з боку потенційної жертви, на другій фазі виникає саме насильство, а на третій фазі прослідковується залежність жертви від насильника.[14]

Теорія соціального навчання М. Кауфмана акцентує увагу на ролі оточення, яке впливає на чоловіка. Варто зазначити, що людина в цілому схильна до агресії незалежно від гендерної належності. Чоловікам забороняють проявляти власні почуття, як наслідок чоловіче насильство починається з себе. Згодом виникає агресія до жінки, а після таке явище формується по відношенню до суспільства в цілому.

Чоловіче насильство в сім'ї виникає через те, що чоловік немає влади на роботі та в суспільстві, через що намагається мати владу хоча б над жінкою вдома.

Теорія символічного інтеракціонізму розглядає насильство як комунікацію, яку чоловіки розуміють ще з дитинства. Дана теорії звертає увагу на чинник дисбалансу влади. Тобто коли за прийняття рішення у сім'ї відповідає лише одна людина.

Згідно з теорією соціального конфлікту (Р. Козер), насильство виникає через невирішені протиріччя у сім'ї.

Структурна теорія насильства (Дж. Хирн, М. Шеллер та ін.) розглядає виникнення сімейного насильства через схильність чоловіків до цього явища пов'язане з сімейним патріархатом.

Концепція соціальної патології полягає в тому, що сімейне насильство виникає через неспроможність окремих осіб до «нормальної поведінки» внаслідок патологічних змін в психіці членів сім'ї, психічного захворювання, зловживання алкоголем або наркотиками.

Теорія соціальної дезорганізації характеризує виникнення домашнього насильства внаслідок зменшення цінності сім'ї для її членів, застарілості соціальних норм суспільного та сімейного життя. Соціальна дезорганізація сім'ї сприяє розвитку дитячого насильства.

Концепції сімейного насильства також розподіляють на міжособистісні, соціо-культуральні та соціально-психологічні.

Міжособистісні теорії розглядають вплив психоактивних речовин на погіршення сімейних відносин та розвиток домашнього насильства, а також вплив неадаптивних особистісних особливостей членів сімей (низька самооцінка тощо) на підвищення вірогідності агресії у сім'ях.

До приведеної вище характеристики соціо-культуральних концепцій необхідно додати те, що вони акцентують увагу на впливі різноманітних соціальних факторів як наслідок виникнення домашнього насильства. Прийнятті у соціумі норми життя також впливають на розвиток сімейного насильства. Відповідно до цих теорій

розглядається переважання патріархату або матріархату у суспільстві, через що виникає чоловіча або жіноча агресія в сім'ях.

Соціально-психологічна теорія розглядає різні аспекти психологічного життя, які впливають на розвиток сімейного насильства, наприклад, значення послаблення управління власними емоціями, агресивність, алкоголізм, психічні розлади у розвитку сімейних конфліктів.

Також існують теорії соціалізації та соціального навчання. Соціалізація лежить в основі виникнення проблеми домашнього насильства. Формуючись соціально під впливом макросоціуму та мікросоціуму, діти в родинях, де існує сімейне насильство, поступово звикають до подібної поведінки, починають вважати її нормою та засвоюють принципи агресивної поведінки. Під час засвоєння форм насильницької поведінки важливу роль має навчання. Є декілька шляхів відповідно до яких відбувається процес навчання.

Отже, враховуючи вищезазначену інформацію, варто зазначити, що існує велика кількість теорій, яка розглядає виникнення та розвиток сімейного насильства. Дане питання потребує подальших теоретичних розробок з метою поліпшення вивчення цієї проблеми та скорочення явища домашнього насильства.

Висновки до першого розділу

Отже, враховуючи зазначену інформацію щодо теоретико-методичних основ дослідження сімейного насильства, було встановлено, що сімейне насильство – це дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання особи, до якої застосовується дане явище.

Необхідно зазначити, що в Україні зазначається чотири форми насильства: фізичне, психологічне, сексуальне та економічне. Фізичне насильство – це форма насильства, що включає безпосередній фізичний контакт з особою. Наприклад, ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне

позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування і т.д. Сексуальне насильство – протиправне посягання одної людини на статеву недоторканість іншої людини, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього. Психологічне насильство – це форма насильства, що пов’язана з дією одної особи на психіку іншої особи шляхом словесних образ або погроз, у тому числі щодо третіх осіб. В свою чергу економічне насильство – це умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними.

Аналізуючи законодавче врегулювання щодо питань сімейного насильства та повноваження державних структур, установ та організацій, які надають допомогу постраждалим було з’ясовано, що для контролю питання щодо сімейного насильства в Україні існує національне законодавство, найбільш важливою є Конституція України, а також існує певна кількість документів, що регулює дане питання. Створено ряд законодавчих та нормативно-правових актів, які направлені на захист особи від насильства в сім’ї. Також в Україні існує перелік повноважень державних органів та інших структур, що допомагають людям, які зазнали насильства в сім’ї.

Вивчаючи теорії сімейного насильства було зазначено, що найбільш поширеними є три: інституціональні, конфліктологічні та соціокультуральні теорії. В цілому існує достатньо велика кількість підходів щодо вивчення сімейного насильства. Кожна з теорій дає розуміння виникнення даного явища та його розвиток.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

2.1. Робота у Денному центрі соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства

Денний центр допомоги постраждалим від домашнього насильства надає допомогу особам, які зазнали цього явища в сім'ї.

Основні завдання центру:

- надавати особам, які зазнали насильства в сім'ї, комплексної соціально-психологічної та правової допомоги;
- виконання програм для постраждалих осіб;
- допомога жертвам насильства у вигляді проведення для них семінарів і тренінгів;
- проведення соціально-профілактичної та інформаційної роботи. [4]

Попередження повторних випадків насильства щодо особи, які є постраждалою, це головна мета соціально-профілактичної роботи. Така робота також спрямована на формування толерантності суспільства до домашнього насильства.

Інформування суспільства про права осіб, які зазнали насильства, а також надання інформації про соціальні послуги Центру – це є інформаційною роботою.

Напрямки діяльності Денного центру допомоги постраждалим від домашнього насильства:

- надання психологічної підтримки;
- забезпечення інформацією про інших суб'єктів, які працюють у напрямку запобігання та перешкоджання насильству і можливості отримання подальшої підтримки;
- пояснення чого виникло сімейне насильство та роз'яснення наслідків для подальшого життя особи та її дітей;

- проведення оціночної діагностики жертви насильства та створення індивідуального плану заходів для усунення наслідків насильства;
- виявлення необхідності надання екстреної психологічної допомоги та направлення до спеціалізованої служби підтримки;
- допомога у формуванні, розвитку та підтримці соціальних навичок та умінь;
- забезпечення доопомогаю жерств сімейного насильства, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- сприяння в отриманні безоплатної правової та екстреної медичної допомоги;
- надання інформації про виявлення фактів домашнього насильства суб'єктів сфери запобігання та протидії насильству, органів поліції.

У Денному центрі є такі принципи роботи:

- надання соціальних послуг відбувається тільки у приміщенні закладу;
- соціальні послуги є безкоштовними;
- обсяг послуг визначається Державними стандартами надання соціальних послуг, які затверджує Мінсоцполітики;
- кожна особа, яка постраждала від домашнього насильства, має різні потреби, тому зміст та обсяг соціальної послуги для кожного визначається індивідуально;
- особи, які отримують соціальні послуги, повинні дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу.

Послуги, які надає даний заклад:

- екстрене (кризове) втручання;
- комплексна соціально-психологічна допомога (консультування);
- надання інформації;
- забезпечення притулком (кризова кімната).

Для того, щоб отримати допомогу у Денному центрі допомоги постраждалим від домашнього насильства необхідно зателефонувати за спеціальним номером телефону або ж приїхати особисто до центру. Також можна поспілкуватися з працівником соціальної роботи та пояснити свою ситуацію, визначивши, яку саме допомогу необхідно отримати, підписати заяву та договір про надання послуг.

Для отримання соціальних послуг необхідно надати паспорт громадянина України або у разі ID-картки потрібно вкладка з реєстрацією. Якщо особа планує перебувати у центрі з дитиною, то потрібно надати їх свідоцтва про народження.

При даному закладі існує спеціальна «кризова кімната». Вона є структурним підрозділом спеціалізованої служби підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

В цілому кризова кімната – це спеціальне приміщення у Денному центрі соціально-психологічної допомоги, яке обладнане до вимог осіб, які зазнали сімейного насильства. Можна отримати послугу короткострокового або цілодобового перебування.[5]

До даної кімнати можуть потрапити такі особи:

- повнолітня постраждала особа;
- постраждала особа, яка не досягла повноліття, але перебуває (перебувала) у зареєстрованому шлюбі;
- дитина (у разі її прийняття до “кризової кімнати” разом з матір’ю/батьком або особою, яка їх замінює).

Для того, щоб потрапити до «кризової кімнати» потрібно звернутися до Денного центру. Підставою для влаштування є особисте звернення або особа, що проводить заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, може направити жертву домашнього насильства до даної кімнати.

Якщо особа перебуває у даній кімнаті цілодобово, то в такому випадку знаходитися вона там може не більше десяти днів. В окремих випадках термін перебування може бути продовжений, але не більше ніж на двадцять днів.

За необхідності особу можуть направити до інших спеціалізованих служб допомоги. У ролі спеціалізованих служб допомоги можуть виступати різні притулки, шелтери, благодійні організації для осіб, які зазнали сімейного насильства.

Отже, необхідно зазначити, що Денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства – це заклад, який допомагає особам, які зіштовхнулися з насильством. Мета роботи полягає в тому, що необхідно

надати жертвам цього явища комплексну соціально-психологічну та правову допомогу, а також варто проводити інформування та соціально-профілактичну роботу. Варто зазначити, що в центрі існує спеціальна кризова кімната, де можна проживати певний проміжок часу. В цілому даний заклад надає допомогу постраждалим особам та покращує стан цього явища своєю діяльністю.

2.2 Розробка проєкту соціального центру для осіб, які постраждали від насильства

Даний центр розроблений для вагітних жінок, які постраждали від насильства. Кризовий центр має назву - «Ти не одна». Актуальність проєкту висока, оскільки вагітних жінок, які залишилися сам на сам зі своїми проблемами досить багато, а установ, які їм допоможуть впоратися з життєвими труднощами, на жаль, мало. Саме тому необхідно створення центру, діяльність якого буде направлена на допомогу таким жінкам.

Завдання кризового центру: підтримка, допомога та адаптація вагітних жінок, які залишилися напризволяще, постраждали від насильства. Зменшення кількості абортів серед майбутніх породіль.

По-перше, соціальний проєкт направлений на створення кризового центру «Ти не одна», який допомагає вагітним жінкам, що залишилися без підтримки. Майбутня породілля може завітати до закладу, до моменту народження дитини, тобто термін перебування у закладі обмежений до народження майбутнього малюка.

По-друге, необхідно зазначити, що цільова аудиторія – це вагітні жінки, які залишилися напризволяще, постраждали від сімейного насилля, не мають куди піти.

По-третє, проєкт передбачає певні етапи.

Перший етап – розробка програми, згідно з якою буде працювати даний кризовий центр. Тобто під час першого етапу з'ясуємо методи та форми діяльності кризового центру «Ти не одна». На даний момент можна виділити наступні елементи:

- надання медичної допомоги. Цей пункт є достатньо важливим, оскільки ситуації під час звернення можуть виникати різні. В першу чергу особа, яка потрапляє в даний кризовий центр, потребує огляду лікарів.

Зазвичай, майбутні мами не стають на облік у районну поліклініку, щоб слідкувати за здоров'ям, що в подальшому може негативно відобразитися на стані дитини, тому важливо з'ясувати цю інформацію. Якщо все в порядку, то вагітна жінка стає на облік, слідує рекомендаціям лікаря, який веде її вагітність. Якщо є певні проблеми, то необхідно їх вирішити. Загалом майбутній породіллі надається якісна медична допомога протягом усієї вагітності та пологів.

- робота з психологом. У центр потрапляють жінки, які постраждали від сімейного насильства, тому у закладі планується наявність провідного психолога, який допоможе вагітним жінкам впоратися з їх переживаннями та проблемами. Також важливим завданням центру є зменшення кількості абортів, тому робота психолога з вагітними жінками є досить важливою, адже потрібно пояснити, що народження дитини – це досить відповідальний момент, та попри деякі складнощі ліпше зберегти вагітність.

- робота в юридичному напрямку. Даний аспект також досить важливий, оскільки в результаті майбутні породіллі отримують не тільки психологічні проблеми, а й труднощі у юридичному напрямку. Наприклад, фізичне насилля це привід подати заяву до поліції та змусити свого кривдника понести покарання.

- курси для вагітних жінок «Майбутній малюк». Дані курси направлені на підготовку майбутньої мами до народження дитини. Створено програму за допомогою якої особа, яка звернулася до кризового центру, буде навчена основам виховання та правильному поведженню з дитиною.

- тренінг особистісного зростання. Робота центру направлена не тільки на те, щоб захистити вагітну жінку, але й на те, щоб дати їй розвиток. Тобто потрібно, щоб після народження дитини вона мала певне підґрунтя та була впевненою особистістю. Необхідним є проведення різноманітних тренінгів на тему фінансової грамотності, особистого зростання, педагогічної грамотності і так далі. Важливим є розвиток

майбутніх породіль в освітньому напрямку. Якщо вагітна жінка хоче отримати вищу освіту, центр буде тільки сприяти цьому.

- допомога у сфері працевлаштування. В кризовий центр «Ти не одна» може потрапити жінка на будь-якому терміні вагітності. Наприклад, якщо це перший місяць вагітності, в такому випадку дівчина може працювати, але звісно, якщо має таке бажання. Якщо ж вона хоче це роботи, то завдання полягає в тому, що ми їй повинні обов'язково у цьому допомогти. Таким чином, майбутня породілля зможе почати вже зараз перші кроки до своєї фінансової незалежності та побудови гарного майбутнього для себе і своєї дитини.

- заняття фізичними вправами. Даний пункт є досить важливим, адже заняття спортом позитивно впливає на розвиток майбутньої мами та її дитини.

- проведення сеансів музикотерапії. Згідно з різними дослідженнями прослуховування мелодій позитивно впливає на дитину та майбутню маму. Психологи стверджують, що музика впливає на інтелектуальний розвиток дитини. Тому впровадження даного виду діяльності є достатньо важливим.

Другий етап – пошук спонсорів для реалізації проєкту.

Важливим етапом є пошук спонсорів, оскільки існування центру планується за рахунок благодійних фондів, меценатів, добродіїв, небайдужих людей і так далі. Підтримка закладу є необхідною, тому що кожна вагітна жінка, яка потрапить до закладу отримає повне утримання. Тому вивчивши інформацію, були проведені певні підрахунки згідно з якими мінімально кожного місяця заклад може витратити 150000 гривень, що буде включати в себе оренду житла, оплату комунальних послуг, харчування, засоби особистої гігієни, речі першої необхідності, одяг та медичне обстеження.

Третій етап – знаходження приміщення, де будуть перебувати вагітні жінки, його обладнання та пошук спеціалістів, які будуть працювати у закладі.

Загалом, у кризовому центрі може перебувати 25 вагітних жінок, тобто це максимальна кількість місць. Планується, що майбутні породілля будуть проживати в приватному будинку недалеко від міста, оскільки для вагітних важливим є свіже

повітря. При пошуку даного будинку, варто звернути увагу на місцезнаходження лікарні, де майбутня мама буде проходити планові обстеження та народжувати.

Варто додати, що заклад буде налічувати 9 кімнат, кухню, 3 ванні кімнати, зону для проведення фізичних вправ та для занять з музикотерапії і медичний кабінет. В кожній кімнаті буде проживати по три вагітні жінки. Важливо, закупити всі необхідні матеріали для повноцінного проживання, тобто меблі, якісне обладнання.

Необхідно звернути увагу на те, що всі жінки проживають за рахунок центру. Тобто «Ти не одна» забезпечує майбутніх породіль продуктами харчування, засобами гігієни та речами. В цілому у кризовому центрі «Ти не одна» буде створено всі умови, щоб кожна вагітна жінка могла почувати себе комфортно та зручно.

Не менш важливою складовою існування закладу є робота спеціалістів. У закладі буде надаватися психологічна, юридична та медична допомога, тому необхідно мати психолога, юриста та лікаря. Даних фахівців планується долучати до роботи закладу як волонтерів. Важливо знайти адміністратора та його двох помічників, які будуть допомагати функціонуванню закладу. Цю роль можуть виконувати жінки, які потрапили раніше у наш заклад, та пройшли період адаптації.

Четвертий етап – маркетингова компанія

Даний етап важливий, тому що потрібно, щоб вагітна дівчина, знала куди вона може звернутися за допомогою, хто її може підтримати у разі виникнення складних життєвих обставин. Оскільки коли виникають подібні ситуації, наприклад насилля, то найчастіше майбутні породіллі не знають, куди мають право звернутися. Проектом пропонується розміщення інформації про центр у місцях, де найчастіше може опинитися майбутня породіллі. Наприклад, поліклініка, лікарня, супермаркет, оскільки це розповсюджені місця. На інформаційних плакатах буде розміщуватися важлива інформація, але необхідно зазначити, що адреси закладу не буде, щоб кривдник не зміг дізнатися його місцезнаходження. Також важливо залучити ЗМІ до інформаційної кампанії, щоб сприяти розповсюдженню інформації про цей заклад.

Важливим елементом кризового центру є його назва та девіз. Заклад має назву «Ти не одна» та девіз: «Ти не одна, в середині тебе нове життя. Разом ви сила – тепер ти точно будеш щаслива».

П'ятий етап – реалізація проєкту.

Займаючись реалізацією проєкту важливо дотримуватися раніше описаних етапів. Тож підсумуємо їх та опишемо виконання.

- розробка необхідної програми згідно з якою буде діяти кризовий центр «Ти не одна», підготовка необхідних документів;
- пошук спонсорів для реалізації проєкту;
- пошук будинку для проживання вагітних жінок, обладнання його всіма необхідними елементами;
- знаходження спеціалістів, які будуть працювати у кризовому центрі;
- початок проведення маркетингової компанії;
- прийом перших клієнтів.

В цілому це основні моменти, на які слід орієнтуватися, щоб реалізувати даний проєкт.

Отже, необхідно зазначити, що кризовий центр розроблений для вагітних жінок, що зазнали насильства. Головним завданням цього закладу є надання підтримки та допомоги, а також адаптація вагітних жінок, які зазнали насильства в сім'ї. З метою подальшої реалізації даного проєкту створено певні етапи, які необхідні для початку роботи центру. Всього налічується п'ять етапів, в разі їх успішного виконання можна сприяти подоланню даного явища та допомозі жертвам сімейного насильства.

2.3 Рекомендації щодо організації соціально-психологічної роботи з попередження насильства

Відповідно до ст.1 Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству», запобігання домашньому насильству визначається як система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування,

підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.[8]

Тоді як протидія домашньому насильству - це система заходів, які спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки.

Для активізації та ефективної профілактичної роботи з протидії домашньому насильству потрібно:

- розроблення і поширення превентивних заходів щодо попередження домашнього насильства з метою охоплення всіх молодих людей;
- професійна підготовка фахівців, які працюють з дітьми та молоддю за програмами, що стосуються питань домашнього насильства;
- посилення захисту і підтримки дітей, які стали свідками насильства або жертвами насильства;
- вивчення масштабів домашнього насильства;
- зміцнення знань про ефективні засоби запобігання домашньому насильству.

Методологією соціальної роботи в аспекті профілактики домашнього насильства щодо дітей є концепція "допомоги для самопомоги", яка змінює свідомість і поведінку дорослих і дітей. Ця концепція розглядає людину як суб'єкт, а не об'єкт соціальної роботи, що означає формування в неї відповідальності за своє життя, свій вибір, уміння свідомо користуватися своїми правами на основі знання про них. У "допомозі для самопомоги" це означає:

1. Виявлення особливостей і проблем молоді, дітей, жінок, кривдників в аспекті запобігання домашньому насильству.

2. Формування позитивної мотивації до сприйняття соціальних послуг та стимулювання молоді до засвоєння інформації щодо протидії домашньому насильству.

3. Встановлення контакту з молоддю і членами їх сімей і надання їм соціальної допомоги, тобто такого комплексу соціальних послуг, який сприяє не тільки відмові від насильства, але й підвищенню соціального статусу молоді, її особистому розвитку на основі оволодіння знаннями про свої права, навчання вмінню ними користуватися та їх відстоювати, створення умов для їх реалізації, використовуючи при необхідності соціальну опіку і підтримку, соціальний менеджмент. Наслідком такої допомоги можуть бути: знання, що запобігають домашньому насильству, вміння і навички щодо критичної оцінки, прийняття рішення й управління собою в ситуаціях, які можуть призвести до насильства, негативне ставлення до насильства.

4. Спрямування молоді до самопомоги в напрямку запобігання насильству через надання інформаційних послуг про установи та організації, які вирішують такі проблеми.

Спеціальні заходи з попередження домашнього насильства

Розділ V Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" приводить чотири види спеціальних заходів з попередження насильства: [8]

1. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника (ст. 25 Закону) - виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення.

Терміновий заборонний припис може містити такі заходи:

- 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- 2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;

3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

2. Обмежувальний припис стосовно кривдника (ст. 26 Закону) - це один чи декілька таких заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;

2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;

3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;

4) заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;

5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;

6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб. [12]

3. Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи (ст. 27 Закону).

Уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, який взяв його на профілактичний облік, автоматично після завершення встановленого строку, якщо інше не передбачено законодавством.

Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

4. Направлення кривдника на проходження програми для кривдників (ст. 28 Закону)

Суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Виконання програм для кривдників стосовно дітей-кривдників здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей.

З метою запобігання повторному вчиненню домашнього насильства та забезпечення виконання програми для кривдника дитину-кривдника може бути тимчасово влаштовано до родичів, у сім'ю патронатного вихователя або до установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб. Виконання програм для кривдників забезпечують фахівці, які пройшли відповідне навчання.

Отже, протидія домашньому насильству - це система заходів, які направлені на скорочення та припинення цього явища. Для ефективної діяльності необхідно вивчити масштаби цього питання та розробити і поширити превентивні заходи щодо попередження сімейного насильства. Також згідно з Законом України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" існує ряд спеціальних заходів, що направлені на попередження насильства.

Висновки до другого розділу

Отже, враховуючи інформацію щодо експериментального дослідження соціальної роботи з особами, які зазнали насильства в сім'ї, було досліджено роботу у Денному центрі соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від

домашнього насильства та з'ясовано, що це заклад, який допомагає особам, що постраждали від сімейного насильства.

Мета роботи даного закладу полягає в тому, щоб надати комплексну соціально-психологічну та правову допомогу особам, які зазнали сімейного насильства, а також у проведенні соціально-профілактичної та інформаційної роботи.

Аналізуючи роботу у Денному центрі соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та враховуючи вивчену інформацію було розроблено проєкт власного соціального центру. Необхідно зазначити, що це кризовий центр, який розроблений для вагітних жінок, що зазнали насильства. Головним завданням цього закладу є надання підтримки та допомоги, а також адаптація вагітних жінок, які зазнали насильства в сім'ї. З метою подальшої реалізації даного проєкту створено певні етапи, які необхідні для початку роботи центру. Слідуючи даним етапам, як наслідок є вірогідність створення даного закладу, що допоможе у боротьбі з насильством щодо конкретної категорії клієнтів.

Вивчаючи дане питання було розроблено рекомендації щодо організації соціально-психологічної роботи з попередження насильства. Для ефективної профілактичної роботи дотримуватися ряду заходів. Важливо детально вивчити питання щодо масштабів домашнього насильства та на основі цього розробити і поширити заходи щодо попередження насильства в сім'ї. Також важливою є концепція «Допомоги для самопомоги», яка в свою чергу розглядає людину як суб'єкт соціальної роботи, що формує в неї відповідальність за своє власне життя та умінні користуватися своїми правами. Необхідно додати, що згідно з Законом України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" існує 4 типи заходів щодо попередження насильства.

ВИСНОВКИ

З метою досягнення поставлених завдань, а також перевірки висунутої гіпотези було проведено теоретико-емпіричне дослідження. Відповідно до його результатів варто зробити наступні висновки:

1. Аналізуючи поняття сімейного насильства та його види було з'ясовано, що сімейне насильство – це дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання особи, до якої застосовується дане явище. Особа, яка постраждала від даного явища є жертвою насильства.

Згідно законодавству України існує чотири види сімейного насильств: фізичне, психологічне, сексуальне та економічне. Фізичне насильство – це форма насильства, що включає безпосередній фізичний контакт з особою. Наприклад, ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування і тд. Сексуальне насильство – протиправне посягання одної людини на статеву недоторканість іншої людини, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього. Психологічне насильство – це форма насильства, що пов'язана з дією одної особи на психіку іншої особи шляхом словесних образ або погроз, у тому числі щодо третіх осіб. В свою чергу економічне насильство – це умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними. Будь-який вид насильства є небезпечним, в свою чергу постраждати від даного явища може кожен, незалежно від соціального статусу чи інших чинників.

2. Визначаючи законодавче врегулювання щодо насильства в сім'ї та повноваження державних структур і організацій, які надають допомогу постраждалим встановлено, що в Україні існує національне законодавство, яке займається питанням щодо протидії насильства. Найбільш важливим документом є Конституція України, яка визначає права громадян. Також налічується низка правових документів, які врегульовують питання щодо насильства в сім'ї. В нашій країні прийнято ряд законодавчих і нормативно-правових актів, що направлені на

запобігання сімейного насильства. У Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначено повноваження державних органів, які займаються питанням щодо домашнього насильства. Необхідно зазначити дані організації, а саме: органи опіки та піклування, служби у справах дітей, Орган Національної поліції України, Органи управління освітою, заклади та установи системи освіти, установи і заклади охорони здоров'я, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центри соціально-психологічної допомоги, соціальний центр матері та дитини, інші загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб, бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Ці заклади допомагають жертвам сімейного насильства та притягують зловмисників до відповідальності.

3. Досліджуючи роботу у Денному центрі соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства отримано інформації, що це центр, який допомагає особам, що постраждали від насильства в сім'ї. Його основне завдання полягає в наданні комплексної соціально-психологічної та правової допомоги особам, які зазначили домашнього насильства. Також метою роботи даного закладу є просвітницька діяльність, проведення соціально-профілактичної та інформаційної роботи.

На основі даного дослідження було створено проєкт власного центру для осіб, які постраждали від насильства. Розроблено кризовий центр, який допомагає вагітним жінкам, що зазнали цього явища. Завдання та мета роботи закладу полягає в наданні допомоги та підтримки, а також адаптації вагітних жінок. Для ефективного реалізації даного проєкту налічується декілька етапів впровадження, яких слід дотримуватися. Подібні заклади допомагають слідкувати за питанням сімейного насильства, регулювати його та сприяти ти скороченню даного явища.

4. Під час розробки рекомендацій щодо організації соціально-психологічної роботи з попередження сімейного насильства з'ясовано, що протидія домашньому насильству – це система заходів, які спрямовані на припинення даного явища, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди,

а також розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників.

З'ясовано, що для ефективної профілактичної роботи необхідно вивчити масштаб сімейного насильства, професійну підготовку спеціалістів, а також розробку і поширення превентивних заходів. Важливою частиною профілактики домашнього насильства є концепція «Допомога для самопомоги». Ця концепція полягає в тому, що людина – це суб'єкт соціальної роботи, яка є відповідальною за своє життя та знає права і вміло користується ними. Також це питання регулюється законодавством України, а саме розділом V Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству". В даному документі зазначено чотири види заходів щодо запобігання насильства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багунц С. Насильство у сім'ї як соціальне явище [Електронний ресурс] / С. Багунц, В. Людвік. – Режим доступу: <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4775/3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Веселовська М. Я жінка, я боюся? Як захиститись від насильства / М. Веселовська, Н. Шишлова. – Київ. – 2002. – 35 с.
3. Гоц Д. Кожна сім'я маленька трагедія [Електронний ресурс] / Д. Гоц. – К. : Вежа, Вінницький інформаційний портал, 2021. – Режим доступу: <https://vezha.ua/kozhna-sim-ya-malenka-tragediya-yak-u-vinnytskomu-kryzovomu-tsentri-dopomagayut-rodynam-nalagodyty-zhyttya-foto/>
4. Денний центр соціально-психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://socialpolitica.dniprorada.gov.ua/services/dennij-tsentr-sotsialno-psykholohichnoidopomohy/#:~:>
5. Департамент соціальної політики [Електронний ресурс] / Притулок, для тимчасового перебування жінок, які зазнали насильства у сім'ї. – Режим доступу: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/content/prytulok-dlya-tymchasovogo-perebuvannya-zhinok-shcho-zaznaly-nasylstva-u-simi.html>
6. Етимологія насильства над жінкою в сім'ї // Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: проблеми теорії і практики. Матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції (Київ, 29-31 жовтня 2002). – К., 2002. – С.119-130.
7. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 № 2789-111.
8. Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" від 7 грудня 2017 року № 2229-19 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

9. Запобігання та протидія домашньому насильству [Електронний ресурс].
Режим доступу:
https://kyivcity.gov.ua/kyiv_ta_miska_vlada/struktura_150/vikonavchiy_organ_kivsko_misko_radi_kivska_miska_derzhavna_administratsiya/sluzhba_u_spravakh_ditei_ta_simi/za_pobigannya_ta_protidiya_domashnomu_nasilstvu/
10. Запобігання та протидія насильству в сім'ї : методичні рекомендації для соціальних працівників. - К.: ДЦССМ, 2004. - 192 с.
- 11.Захожа В. А. Фізичне насильство щодо жінок у сім'ї// Науковізаписки. Соціологічні науки. – К., 2001.- том 18.- с.49-54
12. Методичні рекомендації щодо запобіганню та протидії насиллю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text>
13. Мірошніченко А.В. Насильство в сім'ї [Електронний ресурс] / А.В. Мірошніченко // Правова освіта. Сайт Головного управління юстиції у Кіровоградській області. - Режим доступу: http://pravovaosvita.ucoz.ua/publ/nasilstvo_v_sim_39_ji/1-1-0-13.
14. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс] / Соціально-педагогічна робота з жертвами насилля. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1429041642997/pedagogika/sotsialno_pedagogichna_robota_zhertvami_nasilstva
15. Насильству немає виправдання : добірка матеріалів на допомогу протидії насиллю / Сумська обл. універс. наук. б-ка; уклад. Т.І. Касьяненко, Ж.П. Швачко - Суми, 2017. - 33 с.
16. Насильство у сім'ї - важлива соціальна проблема! [Електронний ресурс].
Режим доступу - <https://globynska-gromada.gov.ua/news/1619004737/>
17. Радіо Свобода [Електронний ресурс]/ Чому я жебракую, історія однієї вагітної. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28653018.html>
18. Розірви коло [Електронний ресурс] / Види насильства. – Режим доступу: <https://rozirvykolo.org/vidi-nasilstva/>

19. Соціальна робота з людьми, які пережили насилля [Електронний ресурс].
Режим доступу - <https://works.doklad.ru/view/sZIJVFyGJWs.html>
20. Черногор А. Як заспокоїтися під час вагітності, музична підбірка для майбутньої мами [Електронний ресурс] / А. Черногор. – К. : 4мама, 2019. – Режим доступу: <https://4mama.ua/uk/mom/pregnancy/12135-yak-zaspokoitisya-pid-chas-vagitnosti-muzichna-pidbirka-dlya-maybutnoi-mami>
21. Чорба А. Куди звертатися мамам у складних життєвих обставинах [Електронний ресурс]/ А. Чорба, Г. Шемовнєв, Ю. Ляпкало. – К. : www.sirostsvy.net, 2015. – Режим доступу: <https://sirosvy.net/ua/real-life-stories/stories-of-children-and-families/kudi-zvertatis-mamam-u-skladnikh-zhitt-vikh-obstavinakh/>
22. Шинкаренко О. Д. Психологічні особливості жертв подружнього насильства / О. Д. Шинкаренко // Практична психологія - 2000. – № 3. – С. 25- 29.
23. Юрків Я.І. Сутність та зміст соціального феномену "насильство в сім'ї" // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Педагогіка, соціальна робота". - Випуск 27. - С. 234.
24. UNFPA Україна [Електронний ресурс] / Насильство вдома і що з цим робити. – Режим доступу: <https://ukraine.unfpa.org/uk/GBV>
25. Zmina [Електронний ресурс]/ Домашнє насильство: що робити і куди скаржитися. – Режим доступу: https://zmina.info/instructions/domashne_nasilstvo_shho_robiti_i_kudi_skarzhitis_pokrok_ova_instrukcija/